



Agentschap NL  
Ministerie van Volkshuisvesting,  
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

>> Als het gaat om energie en klimaat

# Checklist

Energie besparen in de dagelijkse praktijk van de zorg

## Algemeen

### Energiebeheer en vaststellen ideale instellingen

- Wordt het energieverbruik gemeten en worden de uitkomsten periodiek geanalyseerd en vergeleken?
- Worden de instellingen van het gebouwbeheersysteem en individuele installaties vastgelegd zodat ze herhaalbaar zijn en geanalyseerd kunnen worden? (Bijvoorbeeld voor stooklijnen).
- Zijn er expliciete richtlijnen vastgelegd voor het binnenklimaat (gemiddelde temperatuur in winter, maximale temperatuur in zomer, luchtvochtigheid et cetera)?
- Is er een koppeling met hete dag-nacht ritme van bewoners gemaakt (bijvoorbeeld nachtverlaging en ventilatie af te stemmen op moment van slapen en opstaan)?
- Is er een bandbreedte gedefinieerd waarbuiten minimale en maximale temperatuur blijven?
- Is er een beleid met betrekking tot gebruik van individuele airconditioning systemen (wanneer en waar worden ze ingezet en welke apparatuur wordt aangeschaft en ingezet)?
- Is de lichtopbrengst vastgesteld voor ruimte met een verschillende bestemming?
- Zijn er richtlijnen voor het gebruik van centrale en individuele koeling?
- Wordt de centrale thermostaat ingesteld voor verlaging 's nachts en bij afwezigheid?
- Is de optimale temperatuur voor tapwater vastgesteld?

### Aankoop apparatuur

- Wordt er bij aankoop van energiegebruikende apparatuur rekening gehouden met het energiegebruik over de totale gebruikperiode?
- Wordt de technische dienst / beheerder in een vroegtijdig stadium betrokken bij aankoop van apparatuur om kosten voor energie en onderhoud goed in beeld te krijgen?
- Is er een mogelijkheid om apparatuur te financieren die duurder is in aanschaf, maar goedkoper over de totale gebruikperiode?

### Automatische deuren / lift

- Zijn er automatische deuren bij leveranciersingang?
- Staan de automatische deuren vaak open omdat automatische werking wordt uitgeschakeld?
- Zijn de wachttijden voor lift en buitendeuren gedefinieerd?

### Verlichting

- Wordt 's avonds beperkte verlichting gebruikt (bijvoorbeeld de nachtverlichting)?
- Wordt verlichting uitgedaan in ruimtes als die niet gebruikt worden?
- Staat de buitenverlichting continue aan?
- Wordt er gebruik gemaakt van spaarverlichting of energiezuinige armaturen in algemene ruimten?
- Zijn er sensoren in algemene ruimtes om licht aan en uit te doen?

### Medewerkers

- Zijn medewerkers op de hoogte van maatregelen waarmee ze in hun dagelijks werk energie besparen?
- Is er een plaats of proces voor medewerkers om slecht functionerende energieprocessen te melden?
- Is er een mogelijkheid voor medewerkers om met suggesties tot verbetering van energieprocessen te komen of zelf maatregelen aan te dragen?

### Eenvoudige maatregelen

- Zijn verwarming- en warmwaterbuizen geïsoleerd in ruimten die niet verwarmd hoeven te worden of waar het te warm is?
- Zijn er buitenmuren met een radiator waar geen radiatorfolie of andere isolerende maatregelen zijn genomen?
- Zijn er tochtstrips en andere kleine tochtwerende maatregelen genomen?
- Hebben de appartementen die op het zuiden of westen liggen zonwering die vanuit het appartement bediend kan worden?
- Zijn alle (onnodige) energieprocessen in ongebruikte ruimten uitgeschakeld?
- Worden de daklichten in algemene ruimten goed schoongehouden?
- Zijn er deuren en ramen die niet goed geïsoleerd zijn?
- Kan licht overdag goed binnen komen door schone ramen, lichtsystemen, gordijnen goed open?
- Kan warmte goed buiten worden gehouden in zomer door zonwerend folie, gordijnen goed gesloten?
- Zijn lichtknoppen gelabeld zodat medewerkers niet eerst hoeven uit te zoeken welk licht ze uit willen doen?
- Worden de armaturen van de verlichting regelmatig schoongehouden?

**Kijk ook op [www.slimme-energie.nl](http://www.slimme-energie.nl) voor meer informatie over de investeringen en opbrengsten van mogelijke maatregelen.**

## Appartement bewoners

### Eenvoudige maatregelen

	Zijn er spaarlampen in gebruik?
	Is er een waterbesparende douchekop geïnstalleerd?
	Zitten er doorstroombegrenzers in de kranen?
Algemeen	Zijn de medewerkers op de hoogte van mogelijkheden om energie te besparen zodat ze bewoners hier tips en adviezen over kunnen geven?
Verwarming / koeling	Zijn bewoners op de hoogte van de maatregelen die ze kunnen nemen om hitte in de zomer in het appartement te voorkomen?
	Staan ramen open als het buiten warmer is dan 23 graden?
	Zijn radiatoren vrij om warmte af te geven?
	Zijn gordijnen dicht in avond?
Verlichting	Is verlichting uit bij voldoende lichtinval?
	Is verlichting uit in ongebruikte kamers?
Apparatuur	Staat de televisie uit (en niet op stand-by) als er niet gekeken wordt?
	Zijn bewoners zelf verantwoordelijk voor het plaatsen van een koelkast, vriezer en eventueel eigen airco?
	Hebben bewoners zelf waterkokers?

## Keuken

Apparatuur	Wordt de apparatuur in de keuken om eten op te warmen of klaar te maken volgtijdig ingeschakeld om (piek) belasting te beheersen?
	Is er een procedure voor het opstarten en weer uitschakelen van de apparatuur zodat ze niet lang onnodig aan staan?
Spoelkeukens	Wordt de spoelkeuken alleen voor de bulk gebruikt of wordt het water voor een langere periode warm gehouden voor kleine afwas?
	Is er een mogelijkheid om kleine hoeveelheden vaat apart af te wassen?
Koeling / koelcel	Is iemand verantwoordelijk voor het onderhoud van de vrieskast ten aanzien van ijsvrij maken, instellingen, etcetera?
	Zijn er kleinere ijskasten in gebruik ter aanvulling? (bijvoorbeeld voor drank tijdens speciale gelegenheden)
	Worden de deuren van de koeling zo kort mogelijk opengelaten?
	Wordt een open koeling met producten voor bewoners (kan ook in een winkel staan) afgedekt wanneer er geen of weinig verkoop plaatsvindt?
	Staan koelinstallaties in de zon of naast warmte afgevend apparatuur?
	Gaat licht automatisch uit in koelcel?

## Kantoren

Apparatuur	Staan monitor, pc, printers uit of in bespaarmodes als er geen gebruik van wordt gemaakt?
	Is energimanagement ingesteld op Pc's?
Verwarming / koeling	Zijn er richtlijnen voor gebruik van koeling?
	Wordt zonnewering gebruikt op warme dagen?
	Zijn de radiatoren vrij?
	Staan er ramen open terwijl de verwarming of koeling aan staat?
	Zijn de deuren van gekoelde, verwarmde en ongebruikte ruimten gesloten?
	Worden energieprocessen aangepast tijdens vergadering en pauzes?
Verlichting	Wordt verlichting uitgedaan in ongebruikte ruimtes?
	Zijn er sensoren om het licht aan en uit te doen?

## Verpleegafdeling

Laatste ronde	Is er aandacht voor energieprocessen bij overdracht van de avond of de nachtdienst en eventueel weer naar de ochtenddienst? (Gaat om zaken als thermostaat op juiste stand, sluiten van ramen en tochtdeuren, uitdoen of dimmen van verlichting, apparatuur uit)
	Zijn er voor de lokale thermostaten gewenste temperaturen gedefinieerd?
	Is de verwarming en of koeling uit (of aangepast) in ruimten die niet gebruikt worden?
	Zijn ramen en tochtdeuren gesloten of geopend in lijn met instructie?
	Is verlichting uitgedaan of gedimd?
	Is apparatuur (lokale airconditioning, keukenapparatuur, koffiemachine, etc.) uitgeschakeld volgens instructie?
	Staan televisies uit en niet op stand-by?
	Is de overdracht in de werkbeschrijving opgenomen en wordt deze gedocumenteerd?



## Slimme energie

De campagne Slimme energie helpt facility managers en gebouwbeheerders om energiebesparing in kantoren, zorg- en onderwijs instellingen te realiseren.

Dit zorgt voor verbetering van het milieu, meer comfort en bovenal een aanzienlijke kostenbesparing. Slimme energie richt zich op de thema's verwarmen, verlichten, isoleren, koelen en ventileren.

Kijk op [www.slimme-energie.nl](http://www.slimme-energie.nl) voor meer informatie over maatregelen, hulpmiddelen, praktijkvoorbeelden en financieringsmogelijkheden.

Divisie NL Energie en Klimaat voert in opdracht van het ministerie van VROM het programma 'Energie & Gebouwde Omgeving' uit. Wij bieden professionele marktpartijen en overheden ondersteuning bij energiebesparing, duurzame energie en CO<sub>2</sub>-reductie van de gebouwde omgeving.

Dit is een publicatie van:

Agentschap NL  
NL Energie en Klimaat  
Croeselaan 15  
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht  
T +31 (0) 88 602 92 00  
[www.slimme-energie.nl](http://www.slimme-energie.nl)

© Agentschap NL | oktober 2010  
Publicatie-nr. 2EGOU1014

*Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld kan Agentschap NL geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.*

Agentschap NL is een agentschap van het ministerie van Economische Zaken. Agentschap NL voert beleid uit voor diverse ministeries als het gaat om duurzaamheid, innovatie en internationaal. Agentschap NL is hét aanspreekpunt voor bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Voor informatie en advies, financiering, netwerken en wet- en regelgeving.

De divisie NL Energie en Klimaat versterkt de samenleving door te werken aan de energie- en klimaatoplossingen van de toekomst.